

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

СОРОКІН Сергій Володимирович

УДК 809.435 (048)

СИСТЕМА МІКРОСИНТАКСИСУ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ

**10.02.13 – мови народів Азії, Африки,
аборигенних народів Америки та Австралії**

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук**

КИЇВ - 2002

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі тюркології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник

доктор філологічних наук, професор

Халимоненко Григорій Іванович

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри тюркології

Офіційні опоненти:

доктор філологічних наук, професор

Емірова Аділе Мемедівна

Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського,
професор кафедри російської мови

кандидат філологічних наук, доцент

Акмолаєв Енвер Сеїдаметович

Кримський державний індустріально-педагогічний інститут,
доцент кафедри кримськотатарської мови та літератури

Провідна установа

Інститут мовознавства імені О.О.Потебні НАН України

Захист відбудеться “4” березня 2002 р. о 14 годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.33 Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
(м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14, ауд. _____).

З дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці
імені М.Максимовича Київського національного університету
імені Тараса Шевченка (м. Київ, вул. Володимирська, 58, к. 10).

Автореферат розіслано “1” лютого 2002 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

кандидат філологічних наук, доцент

Ю.Л.Мосенкіс

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Синтаксис тюркських мов, зокрема й турецької, пов'язаний з принциповими теоретичними та практичними проблемами, серед яких однією з найбільш актуальних є мікросинтаксис. На сучасному етапі розвитку тюркології це питання не можна визнати остаточно розв'язаним. Це підтверджується тим фактом, що протягом усієї історії вивчення турецької мови у світовій тюркології вийшла друком лише одна монографія, присвячена безпосередньо синтаксису словосполучень турецької мови – наукова розробка О.М.Баскакова “Словосочетание в турецком языке” (1974), яка носить характер структурного дослідження. Основна її мета – формальне вивчення словосполучень. Монографію видано 1974 року, тобто в той період, коли радянське мовознавство певною мірою зазнавало впливу структуралізму. Загалом можна сказати, що автор досяг поставленої мети: йому вдалося виділити переважну більшість структурних типів словосполучень, які існують у турецькій мові. При цьому він лише побічно торкнувся плану змісту (семантики) словосполучень, обмежуючись переважно планом форми (експліцитним оформлення) та перекладом російською мовою. Основою класифікації словосполучень О.М.Баскакова є, по-перше, частиномовна приналежність компонентів і, по-друге, експліцитні морфологічні показники при конститuentaх словосполучень. На відміну від зазначеної монографії пропонується дисертаційна робота зорієнтована передовсім на семантику (план змісту) словосполучень. Окрім названої праці О.М.Баскакова відзначимо також наукову розробку С.С.Майзеля “Изафет в турецком языке” (1957), присвячену одному з аспектів синтаксису словосполучень, а саме означальним іменниковим словосполученням. Метою автора було всебічно описати означальні іменникові словосполучення. При цьому він припустився низки хибних тверджень. Найістотнішою вадою роботи є те, що автор вдавався до формально-логічного підходу й використовував метод моделювання, утворюючи інколи зразки словосполучень, які не відповідають дійсності. Через це виник ряд помилок: теорія переміщення генітивних афіксів, масдарний ізафет тощо. Автор створив схему, яка багато в чому виглядає апріорною, особливо у світлі фактів живої мови. Крім цього, С.С.Майзель повторив багато помилок, які існували в тюркології ще до нього, зокрема диференціював посесивний та релятивний ізафети на основі експліцитних морфологічних показників – ізафети, які фактично є одним типом словосполучень; виділяв так званий якісний ізафет, якого в турецькій мові насправді не існує і т.д.

Основною вадою як монографії С.С.Майзеля, так й інших праць радянських та закордонних тюркологів, наприклад, А.М.Кононова, С.М.Іванова, Г.Л.Льюїса, є побудова теорії, зокрема й синтаксичної, винятково на морфологічних показниках та експліцитній формі досліджуваних явищ, часткове або повне ігнорування їхньої семантики та внутрішньої форми, використання положень формальної логіки при дослідженні граматичних явищ. Це призвело до створення хибної теорії, у межах словосполучення – до неадекватної їх класифікації.

Таким чином, актуальність пропонованого дослідження визначається недостатнім опрацюванням у синхронному плані структурного аспекту (плану форми) словосполучень, а також фактичною відсутністю спеціальних наукових праць, присвячених дослідженню словосполучень у семантичному аспекті (плані змісту), та відсутністю наукових розробок, які досліджували б різноманітні аспекти співвідношення плану змісту (семантики) та плану форми (експліцитного оформлення) словосполучень у сучасній турецькій мові. Вимагає розв'язання також комплекс проблем, пов'язаних з інтралінгвістичними та екстралінгвістичними факторами, які впливають на систему мікросинтаксису турецької мови. Зазначена низка питань дуже поверхово розглядалася (або взагалі не розглядалася) у працях радянських, турецьких та західних тюркологів і ніколи – українських.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в межах наукової теми № 99099 “Дослідження актуальних проблем східної філології”, яка розробляється на відділенні сходознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка (керівник теми – доктор філологічних наук, професор Г.І.Халимоненко). Дисертаційне дослідження співвідноситься також з науково-методичними та навчальними програмами відділення сходознавства.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є визначення особливостей системи мікросинтаксису турецької мови, що полягає в створенні структурно-семантичної класифікації словосполучень на основі їх глибинної структури. У цьому дослідженні ми вдаємося до терміна “глибинна структура”, який є характерний для генеративної лінгвістики, і використовуємо його на позначення глибинного зв’язку між семантикою та організаційною структурою словосполучення, передовсім типами синтаксичного зв’язку, які в межах турецького словосполучення виявляються не тільки на експліцитному, але й на імпліцитному рівні через наявність або відсутність відповідних морфологічних формантів.

Досягнення зазначеної мети вимагає комплексного розв’язання таких завдань:

- 1) Провести в діахронічному розрізі дослідження історії вивчення теорії словосполучення в загальному мовознавстві та в турецькій мові.
- 2) Висвітлити методично-теоретичну базу, яка є основою дослідження системи мікросинтаксису турецької мови.
- 3) Розв’язати ряд проблем, які стосуються системи мікросинтаксису турецької мови й безпосередньо впливають на глибинну структуру турецького словосполучення. До таких проблем належать:
 - а) уніфікація наявних принципів диференціації частин турецької мови із застосуванням при такій диференціації всієї сукупності функціонально-синтаксичних, семантичних та морфологічних ознак. Такий підхід давно вже застосовується в загальному мовознавстві, але стабільного місця в тюркології поки що не знайшов. Розв’язання цього завдання є актуальним з погляду саме системи мікросинтаксису, оскільки давно вже доведено, що частиномовна приналежність слова є важливим фактором у формуванні його валентних потенцій. У нашому дослідженні принцип частиномовної приналежності конститuentів словосполучення є допоміжним при проведенні структурно-семантичної класифікації;
 - б) формулювання положень категорії дефінітивності, підвалини якої в загальному вигляді було закладено С.С.Майзелем, але стосовно якої досі існує багато різночитань та розбіжностей (див., наприклад, розвідки сучасних західних тюркологів Б. Нілсон, Л. Юхансона, а також С.М.Іванова). Згадана категорія безпосередньо пов’язана із семантикою та експліцитною формою словосполучень;
 - в) визначення семантичних та формальних особливостей системи турецьких відмінків (особливо центральних), яка тісно пов’язана з попередньою категорією та одночасно займає одне з ключових місць у мікросинтаксисі турецької мови, оскільки через категорію дефінітивності є одним із засобів експліцитного вияву глибинної структури посесивних та об’єктних словосполучень;
 - г) визначення семантичних особливостей та виділення окремих значень форм плюральності та сингулярності в межах загальної категорії числа, оскільки згадана категорія безпосередньо пов’язана з категорією дефінітивності та системою відмінків, а відтак і з усією системою турецького мікросинтаксису;
 - д) визначення сутності та особливостей типів синтаксичного зв’язку, на основі яких відбувається інтеграція конституюючих компонентів словосполучення, у їх застосуванні до турецької мови.
- 4) Виконати структурно-семантичну класифікацію словосполучень на основі їх глибинної структури й таким чином визначити структурно-семантичні особливості системи мікросинтаксису турецької мови.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційному дослідженні вперше проведено системну структурно-семантичну класифікацію словосполучень турецької мови на основі сукупності їх семантичних особливостей та типів синтаксичного зв’язку між конституюючими компонентами (тобто імпліцитної та експліцитної форми словосполучень); запропоновано авторську схему підходу до системи відмінків турецької мови та категорії артикля; уперше застосовано саме в турецькій мові комплексний семантико-синтактико-морфологічний підхід при диференціації частин мови та лексико-граматичних розрядів іменника; удосконалено положення категорій дефінітивності та числа; уперше визначено роль еліпсиса в інтеграції словосполучень; оптимізовано принципи диференціації типів синтаксичного зв’язку в їх застосуванні до турецької та загалом тюркських мов.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження вже використовуються на практиці при викладанні ряду тюркологічних дисциплін на відділенні сходознавства КНУ ім. Т.Шевченка (зокрема курсу теоретичної граматики, турецької мови тощо). Пропоновані в дисертації нові підходи застосовуються також у посібнику з теоретичної граматики турецької мови, який готується автором разом з іншими викладачами кафедри тюркології, та в підручнику “Практичний синтаксис турецької мови”, який розробляється на кафедрі східних мов Міжнародного інституту лінгвістики й права; у подальшому окремі результати роботи можуть використовуватися при створенні інших підручників та посібників, зокрема з практичної граматики турецької мови, техніки, теорії та практики перекладу. Досягнуті результати можуть також стати в пригоді перекладачам турецької мови. Крім зазначеної практичної цінності, результати дослідження мають ще й власне науково-теоретичне значення: запропоновані принципи класифікації словосполучень можуть бути застосовані при вивченні й класифікації словосполучень в інших тюркських мовах; результати роботи загалом можуть бути використані в майбутньому при дослідженні актуального синтаксису турецької мови.

Особистий внесок здобувача. Усі результати дослідження одержані здобувачем одноосібно.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження та можливості їх практичного застосування неодноразово обговорювалися на засіданнях кафедри тюркології КНУ ім. Т.Шевченка та кафедри східних мов МІЛП. Апробація результатів була здійснена на Міжнародній конференції “Проблеми викладання турецької мови за кордоном” (Туреччина, Анкарський університет, 2001), щорічній конференції професорсько-викладацького складу Міжнародного інституту лінгвістики і права (Київ, 2000), щорічній конференції професорсько-викладацького складу Міжнародного інституту лінгвістики і права (Київ, 2001). Результати дисертації були відображені в 4 наукових статтях у виданнях, визнаних ВАК України фаховими.

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційна робота загальним обсягом 193 сторінки складається зі вступу (с. 4-15), трьох розділів (с. 16-184), висновків (с. 185-193), а також списку використаної літератури, який містить 223 позиції.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертаційного дослідження, розкривається зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета та завдання дослідження, у загальних рисах розкривається методична база дослідження, описується наукова новизна одержаних результатів, пояснюються можливості їх практичного застосування.

У **першому розділі** “Історія дослідження теорії словосполучення” методом критики джерел проводиться аналіз монографій, наукових праць та статей, присвячених розробці теорії словосполучення в загальному мовознавстві та турецькій мові.

Теорія словосполучення як загальнолінгвістична проблема привертала до себе увагу науковців з давніх часів. Зокрема в Давній Греції синтаксис являв собою саме вчення про валентні можливості слів, тобто був свого роду наукою про словосполучення. Засновником давньогрецької синтаксичної традиції вважається Аполоній Дискол. Однак у подальшому давньогрецька синтаксична традиція не отримала належного розвитку, і на багато століть словосполучення як окремий об’єкт вивчення випав з поля зору мовознавців. Причиною цього була загальна тенденція до створення універсальних граматик, яка бере свій початок приблизно від “Граматики Пор-Рояля” Антуана Арно та Клода Лансло, а також формально-логічний підхід, який сформувався в західноєвропейській лінгвістичній думці під впливом філософії Канта та Гегеля. При цьому основним об’єктом вивчення стало речення (див. праці К.Ф.Бекера та ін.). Такий стан речей існував фактично до кінця XIX століття.

У східноєвропейському мовознавстві розвиток теорії словосполучення пов’язаний передовсім з іменем російського мовознавця О.Х.Востокова (Остенека), який уперше ввів у науковий обіг термін “словосполучення”; названий науковець розробив багато актуальних питань теорії словосполучення, зокрема проблему керування (передовсім приєменникового). Після

О.Х.Востокова російська мовознавча наука також почала піддаватися впливу формально-логічного напрямку (див., наприклад, праці М.І.Греча), унаслідок чого дослідження на предмет теорії словосполучень відновилися лише наприкінці ХІХ століття.

Розробка сучасної теорії словосполучення пов'язана передовсім з іменами таких мовознавців, як А.В.Добіаш, І.Ріс, Ф.Ф.Фортунатов, М.М.Петерсон, О.М.Пешковський, О.О.Шахматов, Л.Блумфілд, Г.Світ, Г.Вайтхолл, О.Єсперсен, М.С.Трубецької, З.Клеменсевич, В.В.Виноградов, М.М.Прокопович, В.В.Бурлакова та ін.

Більшість з перелічених науковців виділяли словосполучення в окремий синтаксичний клас, намагаючись якомога повніше розмежувати всі можливі їх типи, хоча принципи диференціації розглядуваної синтаксичної одиниці та відмежування її від речення істотно різнилися залежно від підходу того чи іншого науковця. Основними з цих підходів були: а) абсолютизація словосполучень і долучення до них навіть речень (Ф.Ф.Фортунатов, І.Ріс та ін.); б) інтерпретація теорії словосполучення як вчення про другорядні члени речення (О.О.Шахматов та ін.). Лише деякі вчені виділяли словосполучення як окремий об'єкт вивчення синтаксису (З.Клеменсевич, В.В.Виноградов).

При класифікації словосполучень у працях переважної більшості науковців превалював морфологічний критерій – орієнтація на частиномовну приналежність стрижневого та підпорядкованого конституюючих компонентів словосполучення та їх експліцитні показники. Щодо тюркології, то серед вітчизняних науковців спеціальну увагу словосполученню приділяли лише С.С.Майзель та О.М.Баскаков (див. вище). Словосполученню також були присвячені окремі розділи граматики В.О.Гордлевського та А.М.Кононова. Останній з названих науковців намагався виконати класифікацію словосполучень на основі типів синтаксичного зв'язку між конститuentами словосполучення, використовуючи при цьому дефініції В.В.Виноградова. Оскільки автор не відчував потреби в прилаштуванні цих дефініцій до реалій турецького синтаксису, він припустився низки істотних помилок при визначенні типів синтаксичного зв'язку. Зазначимо також, що А.М.Кононов інтерпретував словосполучення лише як вчення про другорядні члени речення, у чому простежується вплив теорії О.О.Шахматова.

Приділяли увагу синтаксисові словосполучень і турецькі мовознавці, зокрема Г.Едіскун, Т.Н.Генджан, М.Ергін, М.К.Більгегіль, В.Гатібоглу, а також західноєвропейські тюркологи Дж.Л.Льюїс, Ж.Дені, Л.Б.Свіфт. Зазначимо, що лише порівняно невелика кількість турецьких мовознавців досліджували словосполучення як окреме синтаксичне явище, покладаючи в основу виконуваних класифікацій різні принципи та підходи, як-от: морфологічний (М.К.Більгегіль), змішаний морфолого-синтаксичний (М.Ергін) тощо. Поряд із цим багато турецьких науковців відмовляли словосполученню в праві на існування в якості самостійної синтаксичної одиниці. Так, автор однієї з найновіших турецьких граматики М.Генгірмен розглядає лише окремі варіанти сполучень слів у розділах, присвячених опису тієї частини мови, до якої належить стрижневий або підпорядкований конститuent; розділ "Словосполучення" в зазначеній праці відсутній.

Таким чином, єдності в поглядах лінгвістів на сутність словосполучення не існує й на сьогоднішній день. Найбільш поширеним залишається підхід, за якого класифікація виконується на основі сукупності морфологічних формантів та частиномовної приналежності компонентів словосполучення. Інколи до аналізу долучаються винятково синтаксичні критерії, наприклад, типи синтаксичного зв'язку між конститuentами (останній підхід фактично не знайшов сталого місця в сучасній тюркології). Жодна з пропонованих класифікацій словосполучень не ґрунтується на комплексному семантико-синтактико-морфологічному підході при приматі першого (тобто функціонально-семантичного аспекту). Спроба реалізації такого підходу, найбільш прийнятної, на нашу думку, для опису мікросинтаксичних явищ, пропонується в дисертаційній роботі.

У **другому розділі** "Методика дослідження та теоретичні засади структурно-семантичної класифікації словосполучень турецької мови. Інтеграційні засоби системи мікросинтаксису" розглядається сукупність методів та підходів, використовуваних у процесі дослідження, а також розв'язується комплекс додаткових проблем, пов'язаних з системою мікросинтаксису турецької мови.

При розв'язанні завдань роботи використовуються в комплексі різні методи, принципи та прийоми наукового дослідження. Оскільки запропонована дисертаційна робота являє собою дослідження мікросинтаксичних одиниць у структурно-семантичному аспекті, основні використовувані методи такі:

а) структурні методи, передусім дескриптивні, відповідно до яких одним з критеріїв вивчення та класифікації мікросинтаксичних явищ є їхня форма, зокрема наявність чи відсутність морфологічних формантів при конституюючих компонентах. Основний метод дескриптивної лінгвістики, використовуваний у дослідженні – метод безпосередніх складових, який застосовується для членування словосполучення на менші (найменші) складові (компоненти), які у свою чергу членуються на відповідні морфологічні форманти;

б) генеративні методи, передусім методи породжувальної семантики, які використовуються на другому етапі дослідження. Застосування методів породжувальної семантики обумовлене метою створення структурно-семантичної класифікації, зокрема й генерування правил утворення (породження) словосполучень від найменшої до найбільшої структурної та смислової одиниці. У дисертаційному дослідженні окрім власне лінгвістичних методів використовуються методичні розробки та концепції провідних світових учених, зокрема теорія атрибутивних та предикативних зв'язків Є.Куриловича, відмінкова концепція Р.О.Якобсона, “відмінкова граматики” Ч.Філмора, теорія частиномовних та семантичних полів і т.д.

Специфіка роботи обумовила також активне звертання до зіставного методу: факти турецької мови зіставляються з аналогічними конструкціями української, яка є базовою мовою дослідження, а подекуди й англійської мови.

Інтеграція словосполучень відбувається відповідно до їх семантичної наповненості на основі типів субординаційного синтаксичного зв'язку, що знаходить свою реалізацію за посередництвом відмінково-післяйменникової системи та ряду імпліцитних засобів. Таким чином, семантика словосполучення (тип позначуваних відношень між номінованими об'єктами навколишньої дійсності), типи синтаксичного зв'язку та категорія відмінювання визнаються ключовими інтеграційними засобами системи мікросинтаксису, оскільки беруть участь в утворенні всіх без винятку типів словосполучень.

Поряд із ключовими диференціюються допоміжні інтеграційні засоби, міра участі яких в інтеграційному процесі залежить від типу словосполучення; до допоміжних інтеграційних засобів долучаються передовсім категорії дефінітивності та числа; крім цього значну роль в інтеграційному процесі відіграє частиномовна приналежність конституюючого компонента та його лексико-граматична наповненість. Саме через це другий розділ дослідження присвячено описові принципів диференціації частин турецької мови, відмінково-післяйменникової системи, категорій дефінітивності та числа і, як підсумок, типів субординаційного синтаксичного зв'язку.

1. Основним елементом у запропонованій схемі диференціації частин турецької мови є принцип польової структури, який ґрунтується на комплексі семантичних, синтаксичних та морфологічних ознак аналізованого слова й передбачає виділення всередині поля різних частин мови ядерних та периферійних, а також міжпольових утворень. До ядерних елементів належать такі слова, які в повному обсязі володіють ознаками даної частини мови, до периферійних – ті, на використання яких у тій чи іншій граматичній позиції накладаються певні обмеження у зв'язку з відсутністю низки ознак, притаманних ядерним елементам; міжпольовими утвореннями визнаються такі слова, які при приматі ознак однієї частини мови можуть мати інші частиномовні ознаки, що виявляється в граматичному (передовсім синтаксичному) використанні, нетиповому для ядерних та периферійних елементів поля даної частини мови.

У складі турецької мови диференційовано 11 частин мови; серед них найскладнішими з погляду теоретичної дескрипції є іменник, дієслово та прикметник при аналізуванні їх у комплексі. Так, дієслово як частина мови поділяється на 5 лексико-граматичних розрядів. Серед них передовсім виділяються інфінітив, масдар та герундій, які визнаються міжпольовими утвореннями з превалюванням дієслівних ознак. Для них застосовується загальна назва “вербоїди”. При цьому відкидається панівна в традиційній тюркології назва “віддієслівні імена” або “імена дії”, оскільки розглядувані дієслівні розряди взагалі не є іменами (іменниками), а лише дієсловами (дієслівними

формами). Про це свідчить передовсім їх властивість поєднуватися з додатками; іменні частини мови такої ознаки не мають. Щодо можливості функціонування аналізованих дієслівних розрядів у синтаксичних позиціях, властивих іменникам, то така ознака є другорядною й нерелевантною при визначенні частиномовної приналежності, однак свідчить на користь зарахування даних форм до міжпольових утворень. Вербоїди не є винятковою особливістю турецької мови, але наявні й у деяких інших мовах, зокрема й індоєвропейських, наприклад англійській.

До вербоїдів не належать особові дієприкметники теперішнього-минулого (-*dik*) та майбутнього (-*acak*) часу, які багатьома тюркологами долучаються до віддієслівних імен (імен дії), оскільки їх основна функція – атрибутивна; функціонально та семантично вони співвідносяться з усіма іншими дієприкметниками турецької мови. Поруч із цим наявність морфологічного форманта, який вказує на особу-виконавця дії, робить певною мірою умовним долучення системи турецьких дієприкметників до нефінитних форм. Саме тому стосовно них пропонується визначення “непредикативні форми”, оскільки дієприкметникові (так само, як і дієприслівникові) утворення не являють собою *verbum finitum* і не можуть виступати в якості присудка речення. Можливість функціонування особових дієприкметників у межах посесивних словосполучень відноситься на рахунок їх субстантивзації, таким чином до міжпольових утворень вони не долучаються.

Поряд з вербоїдами до міжпольових утворень зараховуються деякі іменники з речовинною семантикою, які містять у собі прикметникові ознаки при приматі іменникових, що проявляється при їх використанні на мікросинтаксичному рівні. Зарахування зазначених іменників до міжпольових утворень дає підстави для заперечення існування такого синтаксичного утворення, як “якісний ізафет”.

Міжпольовими утвореннями визнаються й так звані службові імена, які належать до іменників, оскільки мають своє значення й властивість самостійного функціонування, однак поруч із цим можуть виступати в якості службових частин мови. Таким чином, для виділення службових імен в окрему частину мови немає достатніх підстав.

2. У складі відмінково-післяйменникової системи турецької мови найістотнішою є дихотомія центральні-периферійні відмінки. Основною особливістю перших є можливість мати як експліцитну, так й імпліцитну форми вираження. До центральних відмінків належать номінатив, генітив та акузатив, що є стандартними засобами кодування відповідно агенса, паціенса та субстантивного атрибута; вони протиставляються периферійним відмінкам як таким, що є стандартними засобами кодування непрямих додатків.

При експліцитному вираженні центральних відмінків кожному з них відповідає певний морфологічний формант, при імпліцитному їх зовнішня форма збігається, і розмежування може проводитися лише на основі семантичного та синтаксичного критеріїв. Так, генітив завжди є тим відмінком, який оформлює підпорядкований конститuent посесивного словосполучення, оскільки його семантичною особливістю є вираження посесивних відношень, при цьому нерелевантним є те, чи наявний при слові формальний показник на позначення відмінка. Те саме можна сказати про акузатив: він завжди оформлює підпорядкований компонент об’єктного словосполучення, оскільки його функцією є кодування прямого об’єкта дії. Відмінки та післяйменики є тими засобами, за допомогою яких на основі типів субординаційного синтаксичного зв’язку реалізується семантика словосполучення.

Характерною особливістю периферійних відмінків є те, що вони можуть кодувати не лише непрямий об’єкт дії (що спостерігається у випадку їх поєднання з дієсловами з абстрактно-просторовою семантикою), але й оформлювати в реченні обставини різного роду – при поєднанні з дієсловами з конкретно-просторовою семантикою.

3. Безпосередньо з системою відмінків та типами синтаксичного зв’язку пов’язана категорія дефінітивності, яка справляє вплив на використання того чи іншого типу синтаксичного зв’язку, а відтак і на оформлення підпорядкованого конститuenta словосполучення експліцитно вираженим або нульовим формантом генітива або акузатива. Категорія дефінітивності, яка має велике значення не лише в межах мікросинтаксису, але й усієї граматичної системи турецької мови, виражається за допомогою низки засобів, які дихотомічно поділяються на а) засоби актуалізації; б) засоби реалізації актуалізованості, які відносяться один до одного як причина до наслідку. До останніх з

названих засобів належать форманти генітива та акузатива, які в межах посесивного та об'єктного словосполучень відповідно слугують виявом актуалізованості підпорядкованого компонента, а відтак і визначеності об'єкта, позначуваного ними.

Засобами актуалізації вважаються граматичні (у межах мікросинтаксису), а також контекстуальні та суперсегментарні засоби (у межах мезо- та макросинтаксису), за допомогою яких відбувається актуалізація слова (конституента словосполучення), що у свою чергу є реалізацією визначеності номінованого об'єкта. До названих засобів належать неозначений артикль, дейктичні та анафоричні форми, інші мовні засоби, які слугують для вирізнення денотованого об'єкта з класу йому подібних об'єктів.

4. Значну роль серед допоміжних інтеграційних засобів відіграє також категорія числа, яка може впливати на використання типу синтаксичного зв'язку та відповідних засобів його реалізації. Незважаючи на навісність низки праць, присвячених цій темі, для тюркології категорія числа, зокрема диференціація значень форм сингулярності та плюральності та їх впливу на інші граматичні форми, особливо на синтаксичному рівні, продовжує залишатися серйозною теоретичною проблемою. Найдоцільнішим нам видається підхід, при якому форма однини отримує три окремих значення на фоні загального значення одиничності – 1. Проста одиничність; 2. Збірна одиничності; 3. Сукупна одиничність. Слово в значенні простої одиничності денотує одиничний об'єкт (предмет, особу тощо), який є представником класу йому подібних об'єктів; у значенні збірної одиничності – увесь клас денотованих об'єктів як єдине ціле; у значенні сукупної одиничності – об'єкт, індиферентний з погляду квантитивної характеристики. При цьому використанні іменника у формі однини з тим чи іншим кількісним значенням накладає обмеження на його функціонування в межах мікросинтаксичних одиниць, наприклад у вигляді неможливості використання синтаксичного зв'язку повного узгодження або повного керування при інтеграції словосполучень, підпорядкований конституент яких стоїть у формі однини зі значенням сукупної одиничності. Для форми множини диференціюються чотири значення: 1. Дискретна множинність, яка протистоїть формі простої та збірної одиничності й позначає множинність об'єктів з можливістю їх розчленування на окремі складові; 2. Збірна множинність, яка фактично повністю співвідносить з формою збірної одиничності, позначаючи нечленовану сукупність об'єктів; різниця між формами збірної одиничності та збірної множинності полягає в підкреслюванні кількісної характеристики номінованого об'єкта при використанні форми множини; 3. Тотальна множинність, яка позначає велику кількість номінованого об'єкта та його дисперсію на великій території – при об'єкті, що є незліченим; 4. Репрезентативна множинність, яка денотує сукупність (групу) об'єктів, називаючи її за одним з її представників. Форма множини, так само, як і форма однини, залежно від свого значення накладає ряд обмежень на використання іменників у межах словосполучень.

У **третьому розділі** “Структурно-семантична класифікація словосполучень” розв'язується основне завдання дисертації, а саме виконується структурно-семантична класифікація словосполучень турецької мови на основі їх глибинної структури. При цьому дослідженню піддаються прості двокомпонентні словосполучення, які є основною вихідною одиницею системи мікросинтаксису. За браком місця не приділено особливої уваги дослідженню багатоконпонентних простих та складних словосполучень, переважна більшість яких, однак, за семантичною й структурною організацією відповідає простим двокомпонентним словосполученням. Зважаючи на превалювання в дисертації теоретичного аспекту, залишено поза увагою деякі окремі питання практичного використання словосполучень, зокрема проблему експліцитних трансформацій, яких зазнає словосполучення під впливом комунікативної (стилістичної) мотивації та суб'єктивної характеристики мовця. Комплекс питань, передовсім практичного характеру, що не увійшли в дисертаційну роботу, розглядається в підручнику “Практичний синтаксис турецької мови”, який зараз готується автором до друку. Теоретичний базис для зазначеного підручника складають положення, розроблені в дисертаційній роботі. Результати дослідження, виконаного в третьому розділі дисертації, представлені в загальних висновках.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження досягнуто таких висновків:

1. Система мікросинтаксису являє собою один з ключових ярусів синтаксису турецької мови поряд з мезо- та макросинтаксисом. Ця система складається з центральних та допоміжних елементів. Центральні елементи представлені трьома типами словосполучень – посесивними, об'єктними та ідентитивними; інші елементи системи мікросинтаксису – категорії дефінітивності, відмінювання, числа, артикля – являють собою допоміжні інтегруючі елементи, які тією чи іншою мірою впливають на імпліцитну та експліцитну форму турецьких словосполучень.
2. Словосполученням визнається квантитивно нелімітована мінімальна смислова та структурна одиниця синтаксису, яка складається з двох чи більше повнозначних слів, поєднаних субординаційним синтаксичним зв'язком, і яка має специфічну імпліцитну та експліцитну будову. Розташування конституюючих компонентів у турецьких мікросинтаксичних структурах відбувається в регресивній послідовності. Основна функція словосполучень – номінативна.
3. Інтеграція типів турецьких словосполучень відбувається відповідно до їх семантичної наповненості на основі трьох типів субординаційного синтаксичного зв'язку – узгодження, керування та прилягання. Семантика словосполучення, типи синтаксичного зв'язку між його конститuentами, а відтак і експліцитна форма, являють собою складові елементи його глибинної структури, на основі якої виконувалася класифікація.
4. Семантичну основу кожного з трьох типів турецьких словосполучень складають універсальні понятійні категорії (категорії семантики висловлювання) – посесивність, об'єктність та ідентитивність, які є ключовим елементом глибинної структури словосполучень.
5. Типи субординаційного синтаксичного зв'язку в межах даної роботи мають дефініцію, відмінну від традиційно прийнятої в загальному мовознавстві. Це зумовлено передовсім специфікою турецької мови та наявністю в ній аналітичних елементів, що унеможлиблює застосування до неї традиційних дефініцій типів синтаксичного зв'язку, ґрунтованих винятково на експліцитній формі конституюючих компонентів словосполучень. Узгодженням визнається тип підрядного синтаксичного зв'язку, який виникає між компонентами словосполучення субстантивного походження у разі позначення ними посесивних відношень між денотованими об'єктами. Керування визначається як синтаксичний зв'язок, що виникає між стрижневим компонентом дієслівного походження та залежним словом за наявності між ними відношень дія > об'єкт дії. Прилягання – це тип синтаксичного зв'язку, який виникає між конститuentами словосполучення у разі ідентифікації підпорядкованим компонентом якісної або квантитивної ознаки об'єкта, денотованого стрижневим компонентом словосполучення. Приймається дихотомічний поділ узгодження та керування відповідно на повне узгодження й неповне узгодження та повне керування й неповне керування. Разом із цим відкидається теза про наявність синтаксичного зв'язку сильного та слабого керування як таких, що позначають відношення не в межах словосполучень, а в межах колокацій слів (так званих “обставинних додатків”).
6. Типи субординаційного синтаксичного зв'язку в імпліцитній або експліцитній формі є реалізаторами семантичної наповненості словосполучення; відтак кожний з них, з одного боку, слугує для реалізації певної універсальної семантичної категорії, а з іншого – співвідноситься з набором морфологічних показників (відмінкових афіксів та релятивних формантів) або їх відсутністю.
7. Ключовий тип словосполучень у системі мікросинтаксису турецької мови – посесивні, семантичною основою яких є категорія посесивності. Інтеграція зазначеного типу словосполучень здійснюється на основі субординаційного синтаксичного зв'язку узгодження. На експліцитному рівні морфологічними показниками посесивних словосполучень є релятивний формант при стрижневому та генітивний афікс при підпорядкованому компонентах. Зв'язок повного й неповного узгодження, який є виразником семантики конкретної та абстрактної посесивності, реалізується за посередництвом експліцитно вираженого та нульового формантів генітива відповідно. Таким чином, у межах посесивних словосполучень наявна дихотомія: власне-посесивні словосполучення – відносно-посесивні словосполучення. Основним критерієм диференціації двох названих підтипів посесивних словосполучень є ступінь визначеності об'єкта, номінованого підпорядкованим

компонентом, для чого застосовуються положення категорії дефінітивності, а також означеність підпорядкованого компонента.

8. Категорія посесивності не є тотожна явищу безпосередньої приналежності; вона слугує засобом відносної номінації об'єктів і містить низку субкатегорій, які денотують: а) відношення реальної приналежності; б) відношення партитивності; в) релятивні відношення; г) причинні відношення; д) цільові відношення; е) інструментальні відношення; ж) просторові (алативні та аблативні) відношення; з) локативні відношення; і) деномінативні відношення. Реалізація семантики посесивності у вигляді котрогось з підтипів посесивних словосполучень безпосередньо залежить від типу відношень, позначуваних конститuentами словосполучень.

9. При інтеграції посесивних словосполучень окрім субкатегоріальної семантичної наповненості та ступеня дефінітивності підпорядкованого конститuenta, істотну роль відіграє також його квантитивна характеристика, лексико-граматичне значення та частиномовна приналежність. Так, словосполучення, підпорядкований компонент якого виражений іменником у значенні сукупної одиничності (тобто є індіферентним з кількісної точки зору), ніколи не може інтегруватися на основі синтаксичного зв'язку повного узгодження і т.д. Вплив частиномовної приналежності підпорядкованого компонента на тип використовуваного синтаксичного зв'язку спостерігається у разі функціонування в межах посесивних словосполучень субстантивованих частин мови. Так, прикметники, прислівники та дієприкметники (за винятком деяких лексикалізованих форм та особових дієприкметників) не можуть вступати в абстрактно-посесивні відношення, оскільки завжди є реалізаторами партитивної семантики, позначаючи частину визначеної сукупності номінованих об'єктів. Щодо числівників, то вони функціонують в посесивних словосполученнях так само, як і дві попередні частини мови, за винятком випадку позначення дати або віку, що загалом інтерпретується в межах деномінативних відношень.

10. Другим типом турецьких словосполучень є об'єктні, в основі яких лежить універсальна семантична категорія об'єктності. Названа семантика реалізується за посередництвом субординаційного синтаксичного зв'язку керування, який має своїм експліцитним виявом оформлення підпорядкованого компонента формантом акузатива або котримсь із афіксів периферійних відмінків – датива, локатива, аблатива або післяйменником. Основною вимогою при інтеграції об'єктних словосполучень є дієслівне походження стрижневого компонента, оскільки лише вербальний елемент може вступати в об'єктно-дійові відношення. Однак не будь-яке поєднання дієслова з лексемою в котромусь із периферійних відмінків може вважатися об'єктним словосполученням. Той випадок, коли слово позначає не об'єкт дії, а лише уточнює просторову локалізацію іншого об'єкта долучається не до системи мікросинтаксису, а до колокацій слів, які розглядаються в межах синтаксису речень. До колокацій слів належать також однорідні члени речення та відносні розгорнуті звороти.

11. Семантика, що лежить в основі об'єктних словосполучень, може виявлятися як прямо-об'єктна та непрямо-об'єктна, відповідно до чого розглядуваний тип словосполучень розпадається на два підтипи – прямо-об'єктні та непрямо-об'єктні. У першому з них між стрижневим компонентом, вираженим вербальним елементом, та підпорядкованим компонентом словосполучення наявні відношення дія > прямий об'єкт дії; формальним показником названого підтипу є афікс акузатива при підпорядкованому конститuentі словосполучення. Непрямо-об'єктні словосполучення характеризуються існуваннями між стрижневим та підпорядкованим компонентами відношень дія > непрямий об'єкт дії; реалізація цих відношень відбувається шляхом оформлення підпорядкованого конститuenta афіксом одного з периферійних відмінків або післяйменником. Відповідно останній зі змальованих підтипів об'єктних словосполучень, а відтак і синтаксичний зв'язок керування, поділяється на безпісляйменниковий та післяйменниковий.

12. Синтаксичний зв'язок керування, так само, як і зв'язок узгодження, може бути повним та неповним, що знають свій вияв в існуванні дихотомічного поділу прямо-об'єктних словосполучень на оформлено-об'єктні та неформлено-об'єктні. При повному керуванні реалізація синтаксичного зв'язку відбувається шляхом оформлення підпорядкованого конститuenta словосполучення експліцитно вираженим формантом акузатива; неповне керування реалізується у вигляді

оформлення згаданого конститuenta нульовим показником акузатива. Розрізнення двох названих варіантів словосполучень здійснюється за лінією дефінітивності-індефінітивності.

13. При інтеграції об'єктних словосполучень значну роль відіграє явище еліпсиса. У деяких словосполученнях розглядуваного типу формально стрижневим компонентом виступає іменник або прикметник; у такому випадку йдеться про еліптування дієслівного компонента, який може бути представлений дієприкметником-зв'язкою (*olan*) або дієсловом в іншій формі (окрім фінитної). Доказом наявності такого еліптованого компонента є можливість його реставрування в розширеній структурі (іншому словосполученні або реченні).

14. Останній тип словосполучень у системі мікросинтаксису турецької мови – ідентитивний, який є найчисельнішим з усіх розглядуваних типів мікросинтаксичних структур. В основі названих словосполучень лежить семантика ідентитивності – уточнення якісної або кількісної характеристики номінованого об'єкта. Категорія ідентитивності знаходить своє вираження за посередництвом синтаксичного зв'язку прилягання, який у свою чергу реалізується у вигляді відсутності морфологічних показників при стрижневому та підпорядкованому конститuentaх словосполучень. Зазначений зв'язок не може реалізуватися за дистантного розташування конститuentів.

15. Критеріями поділу ідентитивних словосполучень на підтипи слугують передусім тип ідентифікованої ознаки та частиномовна приналежність стрижневого та підпорядкованого конститuentів. Відповідно до цього розглядувані словосполучення поділяються на чотири підтипи: а) якісно-субстантивні з семантикою ідентифікації якісної ознаки предмета або особи, позначених субстантивним елементом; б) кількісно-субстантивні з семантикою ідентифікації квантитивної ознаки предмета або особи, позначених субстантивним елементом; в) ад'єктивні з семантикою ідентифікації ознаки ознаки з прикметником у функції стрижневого компонента; г) вербальні з семантикою ідентифікації ознаки дії з дієслівним елементом у функції стрижневого конститuenta.

16. Однією з ключових диференційних ознак ідентитивних словосполучень є явище еліпсиса, яке охоплює не всі, але переважну більшість словосполучень, що входять до сфери розглядуваного типу. У даному контексті йдеться про еліпсис не як стилістичний засіб оптимізації тексту, а як унормований в узусі випадок опущення дієслівного показника (зв'язки) у ряді словосполучень, зокрема й ідентитивних. В їхньому складі звичайно піддається еліптуванню дієприкметник-зв'язка *olan*, який являє собою засіб поєднання стрижневого та підпорядкованого конститuentів при ознаковій номінації, а відтак демонструє співвіднесеність між номінованим об'єктом та його ознакою. Явище еліптування зазначеного граматичного засобу не спостерігається в ряді сталих форм, коли йдеться про порівняння номінованого об'єкта з іншим об'єктом, який на рівні сигніфіката володіє певною характерною ознакою. Не йдеться про еліпсис також у разі, коли стрижневий компонент ідентитивного словосполучення представлений вербальним елементом.

Основні положення дисертаційної роботи висвітлено в таких публікаціях:

Принципи структурно-семантичної класифікації словосполучень у турецькій мові // Східний світ. – 2000. – № 2. – С. 95-102.

З історії розробки теорії словосполучення в турецькій мові // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія “Східні мови та літератури”. – 2000. – Вип. 4. – С. 53-59.

Категорія посесивності та посесивні словосполучення в турецькій мові // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія “Східні мови та літератури”. – 2001. – Вип. 5. – С. 37-48.

Категорія дефінітивності та глибинна структура турецьких словосполучень // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія “Східні мови та літератури”. – 2001. – Вип. 6. – С. 39-46.

Сорокін С.В. Система мікросинтаксису турецької мови. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.13 – мови народів Азії, Африки, аборигенних народів Америки та Австралії. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2001.

Дисертацію присвячено визначенню особливостей системи мікросинтаксису турецької мови, зокрема шляхом виконання структурно-семантичної класифікації словосполучень, а також вивченню тих інтра- та екстралінгвістичних факторів, які тією чи іншою мірою справляють вплив на процес інтеграції мікросинтаксичних одиниць. Основою виконаної структурно-семантичної класифікації є глибинна структура словосполучень, ключовим елементом якої є семантичне наповнення досліджуваних одиниць. У поняття глибинної структури також входить зв'язок між семантикою та організаційною структурою словосполучення, зокрема типами синтаксичного зв'язку. З'ясовано, що мікросинтаксис турецької мови складається з трьох структурно-семантичних типів словосполучень – посесивних, об'єктних та ідентитивних, в основі яких лежать універсальні понятійні категорії посесивності, об'єктності та ідентитивності відповідно. Реалізація зазначеної семантики відбувається за допомогою трьох типів субординаційного синтаксичного зв'язку – узгодження, керування, прилягання, – які отримали відмінні від традиційних дефініцій. Не визнаються словосполученнями синтаксичні утворення, інтегровані на основі сурядного синтаксичного зв'язку, а також ті, між складовими елементами яких існують предикативні відношення. У дисертації також удосконалено або запропоновано нове розв'язання низки актуальних теоретичних проблем системи мікросинтаксису, зокрема категорій числа та дефінітивності, відмінково-післяйменникової системи, принципів диференціації частин турецької мови.

Ключові слова: мікросинтаксис, словосполучення, посесивність, об'єктність, ідентитивність, синтаксичний зв'язок, категорія дефінітивності, відмінково-післяйменникова система, частиномовна приналежність слова.

Сорокин С.В. Система мікросинтаксиса турецького языка. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.13 – языки народов Азии, Африки, аборигенных народов Америки и Австралии. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, 2001.

Диссертация посвящена определению особенностей системы микросинтаксиса турецького языка, что предусматривает выполнение структурно-семантической классификации словосочетаний, а также изучению интра- и экстралингвистических факторов, которые в той или иной степени оказывают влияние на процесс интеграции микросинтаксических единиц. Основой выполненной структурно-семантической классификации является глубинная структура словосочетаний, ключевым элементом которой признается семантическая наполненность исследуемых единиц. В понятие глубинной структуры также входит глубинная связь между семантикой и организационной структурой словосочетания, в частности типами синтаксической связи.

Установлено, что микросинтаксис турецького языка состоит из трех структурно-семантических типов словосочетаний – посессивных, объектных и идентитивных, в основе которых лежат универсальные понятийные категории посессивности, объектности и идентитивности соответственно. При этом семантика посессивности рассматривается не как категория, отображающая отношения принадлежности между номинируемыми объектами, а как смысловой компонент общего характера, функцией которого является денотация объекта через его отношения к другим объектам (относительная номинация). Таким образом, устанавливается несостоятельность традиционного тезиса о дифференциации именных определительных словосочетаний на два типа – притяжательный и относительный изафеты, поскольку они представляют собой один тип словосочетаний с общей семантикой и эксплицитными показателями – аффиксом генитива при подчиненном и релятива при стержневом компонентах словосочетания. Вместе с тем посессивная семантика может реализовываться как конкретная и абстрактная, вследствие чего признается дихотомия рассматриваемого типа словосочетаний на два подтипа – собственно-посессивные и относительно-посессивные. Что касается аффикса генитива при подчиненном компоненте словосочетания, то он может быть представлен в оформленном и неоформленном виде, что в общем

интерпретируется в рамках теории о подразделении падежной системы турецкого языка на центральные и периферийные элементы, причем центральные падежи, к которым относятся в том числе генитив и аккузатив, могут реализовываться при посредничестве как соответствующего эксплицитного, так и нулевого экспонента. При этом формы номинатива, генитива и аккузатива внешне совпадают, а падеж устанавливается на основе совокупности семантических и синтаксических факторов, в частности исходя из утверждения о том, что номинатив, генитив и аккузатив являются стандартными средствами кодирования агенса, пациенса и субстантивного атрибута соответственно.

Под объектной семантикой имеется в виду вербиальная номинация, то есть обозначение объектно-действенных отношений. Установлено, что обязательным структурным компонентом объектного словосочетания является эксплицитно либо имплицитно представленный (в последнем случае – эллиптированный) вербиальный элемент. Объектная семантика может реализовываться как прямо-объектная и косвенно-объектная, что служит причиной дифференциации двух соответствующих подтипов объектных словосочетаний с подчиненным компонентом, оформленным афиксом аккузатива (прямо-объектные словосочетания) или одним из афиксов периферийных падежей (косвенно-объектные словосочетания).

Под идентитивной семантикой имеется в виду признаковая номинация, то есть обозначение отношений идентификации (конкретизации, уточнения) определенного признака денотируемого объекта. В основе подразделения идентитивных словосочетаний на подтипы лежит тип номинированного признака и частеречная принадлежность стержневого компонента.

Реализация семантики словосочетания осуществляется с помощью трех типов субординационной синтаксической связи – согласования, управления и примыкания, – которые получили отличные от традиционных дефиниции. Так, согласованием признается такой тип синтаксической связи, который возникает между конституирующими компонентами субстантивного происхождения при номинации ими посессивных отношений. На основе указанного типа синтаксической связи интегрируются посессивные словосочетания, при этом в зависимости от степени конкретности обозначаемых словосочетанием посессивных отношений согласование может реализовываться как полное и неполное, выступая средством интеграции соответственно собственно-посессивных и относительно-посессивных словосочетаний.

Управлением признается такой тип подчинительной синтаксической связи, который возникает между компонентами словосочетания соответственно вербиального (стержневой) и субстантивного (подчиненный) происхождения при обозначении ими объектно-действенных отношений.

Управление также дихотомически подразделяется на полное и неполное в зависимости от степени конкретизации обозначаемых отношений. При этом эксплицитным реализатором полного и неполного управления служат соответственно формально выраженный и нулевой показатели аккузатива, что в свою очередь приводит к существованию таких подтипов объектных словосочетаний, как оформленно-объектные и неоформленно-объектные в рамках словосочетаний с прямо-объектной семантикой. В диссертации отвергается тезис о существовании сильного и слабого управления как подтипа субординационной синтаксической связи, поскольку он служит средством интеграции т.наз. “обстоятельственных дополнений”, т.е. сочетаний слов без объектной семантики, а с семантикой уточнения пространственной локализации номинируемого объекта, вследствие чего подобные синтаксические образования не причисляются к словосочетаниям, а признаются колокациями слов, рассмотрение которых предлагается проводить в пределах мезосинтаксиса. Также не признаются словосочетаниями синтаксические образования, интегрированные на основе сочинительной синтаксической связи. Кроме того, управление может реализовываться посредством системы послелогов (послеложное управление – послеложные объектные словосочетания).

Примыканием признается такой тип синтаксической связи, который возникает между двумя компонентами словосочетания при уточнении подчиненным компонентом определенного признака объекта, денотируемого стержневым компонентом.

В диссертации также усовершенствован или получил новое решение ряд актуальных теоретических проблем системы микросинтаксиса, в частности категории числа и дефинитивности, падежно-последеложная система, принципы дифференциации частей речи турецкого языка.

Ключевые слова: микросинтаксис, словосочетание, посессивность, объектность, идентитивность, синтаксическая связь, категория дефинитивности, падежно-последеложная система, частеречная принадлежность слова.

Sorokin S.V. The System of the Microsyntax of Turkish. – A Manuscript.

Thesis for a Candidate's degree by speciality 10.02.13 – Languages of the Peoples of Asia and Africa, Aboriginal Peoples of America and Australia. – Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv, 2001. The dissertation is devoted to the investigation of the peculiarities of the Turkish microsyntax system which provides for executing the structural and semantic classification of the word-groups as well as research into those intra- and extra-linguistic factors which less or more influence the process of integration of the microsyntactical structures. The bases of the made structural and semantic classification is the deep structure of the word-groups, the key element of which is the semantics of the investigated word-groups. The concept deep structure also includes the connection between semantics and organizational structure of a word-group, specifically the types of syntactic connection. There had been found that the microsyntax of the Turkish language includes three structural and semantic types of the word-groups – possessive, objective and identical the bases of which is the universal semantic categories such as possessivity, objectivity and identity correspondingly. Realization of the mentioned semantics occurs through the three types of the subordinate connection – agreement, government, adjoin which had got definition different from traditional one. The syntactic structures integrated on the bases of the coordination as well as those word-groups among the components of which there exists the predicative relations are not considered to be word-groups. In the dissertation there also had been improved or proposed a new solution of a number of the urgent theoretical problems of the microsyntax system, specifically the categories of number and definitivity, the system of the cases and prepositions, the principles of the differentiation of the parts of speech.

Key words: microsyntax, word-group, possessivity, objectivity, identity, syntactic connection, the category of definitivity, the cases and prepositions system, parts of speech.